

EDUCAȚIE MONTESSORI

Să înțelegem pe scurt teoria

Septembrie 2020
Materiale Montessori
www.mariamontessori.ro

Maria Montessori
Materiale Digitale

Cuprins

Despre Montessori.....	3
Scurta introducere in teoria Montessori.....	4
Materiale digitale Montessori	16
Cărti Editura Maria Montessori.....	17
Glosar Montessori.....	18

Despre Montessori

Acest ghid isi propune sa ofere o imagine de ansamblu asupra metodei Montessori astfel incat materialele digitale din magazinul nostru online sa poata fi accesibile tuturor, indiferent de locatie sau formare profesionala.

Pentru ca materialele pe care le propunem sa fie cat mai eficiente este foarte important sa oferim indicatii adultilor (parinti, educatori si alte persoane interesate) pentru folosirea acestora, ghindandu-i printre principiile de baza ale educatiei Montessori.

Acest ghid nu tine locul unei formari certificate in pedagogia Montessori, insa cu toate acestea consideram ca parintii si educatorii pot beneficia de informatiile pe care site-ul nostru le pune la dispozitia publicului larg astfel incat sa le poata implementa acasa sau la grupa.

Numele Montessori nu este protejat legal și poate fi folosit de oricine fără reglementări impuse. Este esențial ca, în căutarea unei gradinite/școli Montessori sau a unui centru de formare a profesorilor, să fiți conștienți de acest lucru. Pentru informatii Montessori autentice este important ca eucatorul de la clasa copilului sau informatiile pe care le primiti sa fie furnizate de o persoana formata Motessori, in cadrul unui curs recunoscut international.

Montessori este o metodă revoluționară de observare și susținere a dezvoltării naturale a copiilor. Practica educațională autentică Montessori îi ajută pe copii să isi dezvolte creativitatea, sa gaseasca solutii in rezolvarea problemelor, sa isi dezvolte gândirea critică, abilitățile de gestionare a timpului si a relatiilor interumane, sa participe la îngrijirea mediului si sa protejeze mediul inconjurator si resursele, sa invete ce inseamna si sa dezvolte grija fata de sine si fata de semeni. Aceasta metoda îi poate pregăti pe copii sa aiba o contributie in societate și astfel să devină persoane împlinite.

Scurta introducere in teoria Montessori

Tendintele umane.

Tendință este o dispoziție firească pentru ceva, înclinare, năzuință, pornire (sursă dex.ro). O predispoziție de a acționa, a gândi, a se comporta într-un mod particular.

Ca ființe umane avem anumite nevoi : fizice, emotionale, cognitive, sociale, spirituale. Toti avem nevoi, insa modul de a le satisface este diferit. Tendinta umana este modul in care ne satisfacem aceste nevoi.

Nu exista o lista definitiva a tendintelor umane pe care Maria Montessori sa ne-o fi lasat, insa stim ca aceste tendinte umane sunt universale, adica sunt comune tuturor fiintelor umane, sunt esentiale fiintei umane pentru a putea supravietui si a se dezvolta complet. Intr-un fel, tendintele umane sustin progresul individual sau colectiv, insa ne si ajuta sa ne adaptam la mediul in care traim. Tendintele umane sunt in legatura stransa unele cu celelalte.

Pe parcursul vietii tendintele umane se pastreaza, insa se manifesta diferit, in acord cu stadiul de dezvoltare al persoanei, iar raspunsul e necesar sa fie si el in raport cu acest stadiu.

- **Orientarea**
- **Miscare**
- **Explorare**

- **Comunicare**
- **Ordine**
- **Curiozitate**
- **Precizie**
- **Abstractizare**
- **Munca/Activitatea**
- **Repetitie**
- **Perfectiune (perfectiunea de sine)**
- **Calculare**
- **Imitare**
- **Controlul de sine**
- **Viata in grup**
- **Independenta**
- **Concentrarea**
- **Imaginatia creativa**

Orientarea este o tendinta ce raspunde nevoii de a stii unde suntem fata de ceea ce este in jurul nostru. Astfel cautam puncte de reper care construiesc in noi increderea de baza. Aceasta serveste la a avea un sentiment de siguranta care va permite apoi sa se manifeste o alta tendinta, aceea de explorare a mediului inconjurator. Pentru a explora e necesara o anumita organizare care ajuta la a face clasificari, definiri sau ajuta la ordonarea mediului. Astfel, copilul observa similitudini si stabileste diferente. Acest lucru ii permite comunicarea. Fiinta umana este fundamental sociala caci are nevoie de ceilalti pentru a-si construi propria identitate.

Munca la copil – copilul se construiește pe sine prin munca încă de la naștere. La început descoperă lumea folosindu-și gura pentru ca apoi mână să preia controlul. El atinge, compară, etc. Apoi își va folosi gândirea logică care îi permite să utilizeze idei, concepte. Astfel caută să își construiască propria identitate. Toate acestea sunt posibile prin munca și de aceea îi vom permite copilului să facă el însuși. Nu este suficient să îi oferim o activitate, ci și posibilitatea de repetiție. Prin repetiție copilul se auto-perfecționează. Mediul pregătit pentru copil trebuie să îi permită munca. Adică manipularea, repetiția, precizia și auto-perfecționarea.

Munca la adult – adultul are mereu o nevoie de a construi, de a îmbunătăți mediul în care trăiește. Adultul va fi orientat pe rezultatul muncii sale de perfecționare a mediului, pe când copilul se construiește pe sine, el găsindu-și satisfacția în munca în sine și mai puțin în rezultat.

Mintea matematica este capacitatea spiritului uman (mintii umane) de a masura, calcula, compara fara a utiliza instrumente. Este important intai sa avem o cunoastere a lucrurilor, concreta pentru a ajunge la o reprezentare mentala a acestora, la abstractizare.

Fiinta umana are nevoie sa fie parte dintr-un grup pentru a se simti recunoscuta ca este o fiinta sociala prin definitie. Copilul dezvolta un instinct gregar, se pune in legatura cu ceilalti pentru a munci in interesul comunitatii. Are nevoia de a proteja grupul. Aceasta viata de grup cere o anumita organizare : reguli, legi, coduri ce trebuie sa fie acceptate de fiecare membru al grupului.

Totodata fiinta umana are nevoie sa evolueze, nevoie transcedentala (ceea ce ne leaga unii de altii). Aceasta nevoie se exprima prin religie, arta, obiceiuri si traditii.

Tendintele umane le purtam in noi si ele ne imping sa ne dezvoltam ca fiinte umane. Pentru ca aceste tendinte sa se manifeste au nevoie de un mediu favorabil si de un adult care sa inteleaga nevoile copiilor si sa incurajeze satisfacerea acestora.

Mintea absorbanta.

Termenul de spirit absorbant sau minte absorbanta : daca vom privi cu atentie, adevarata natura a copilului, vom vedea ca posedea o minte particulara, un spirit absorbant. Gandirea copilului va colecta prin simturi, impresii. Copilul are puterea de a se auto-educa. Spiritul absorbant ajuta copilul in propria construire si in gasirea potentialului sau. De la nastere, copilul absoarbe toate impresiile pe care le primeste din mediul sau pe parcursul primilor sase ani de viata pentru a-si crea propria viata. Face aceasta munca fara nici un efort, de maniera inconstienta. Fie ca mediul este bogat sau sarac, bun sau rau, copilul il va asimila. De aici si importanta de a-i oferi un mediu favorabil, suficient de bogat care sa ii permita sa isi hraneasca viata psihica, emotionala.

Perioadele sensibile.

Am putea defini perioadele sensibile ca fiind acele intervale optime, dar limitate în timp, în care copilul este în mod special sensibil la un anumit tip de stimuli sau impresii care sunt esențiale pentru dezvoltarea sa. Aceste sensibilitati sunt pasagere si se limiteaza la achizitionarea unei caracteristici determinate. O data dezvoltata caracteristica, sensibilitatea dispare. Este precum o fereastra de oportunitate in care caracteristicile sunt achizitionate natural, spontan.

- Miscare – de la 0 la 6 ani
- Limbaj – inainte de nastere pana la 6 ani

- Ordine – înainte de naștere până spre 5 ani ½
- Dezvoltare senzorială – înainte de naștere până spre 2 ani ½
- Rafinarea simțurilor – de la 2 ani ½ spre 6 ani
- Dezvoltare socială – de la naștere până spre 6 ani
- Obiecte mici – de la 1 an la 3 ani

Maria Montessori consideră că munca depusă de copil în cadrul acestor perioade senzitive/sensibile nu cauzează oboseală, ci mulțumire, calm, putere. De ce ? Pentru că prin această muncă el se creează pe sine. Prin urmare Maria Montessori compară o perioadă senzitivă cu o “flacăra care arde strălucitor dar nu se consumă”. (Standing, E.M., 1959, pag. 101)

Observarea

Ce este observarea?

Din latina observare înseamnă a considera cu atenție, a remarca.

Este cea mai importantă parte din procesul de educație, Maria Montessori considerând observarea piatra de temelie a acestei metode de educație. Observarea este importantă atât pentru adult cât și pentru copil. Important nu este doar să observi, trebuie să știi să observi. Dacă nu observi un anumit lucru înseamnă că el nu există, la fel și cu copilul : dacă nu e observat, el nu există.

Observarea creează o legătură puternică între observator și cel observat.

A observa înseamnă a crea legături, a face conexiuni între cauză și efect.

Observarea nu va fi niciodată obiectivă pentru că nu are cum, dar pe cât putem noi trebuie să încercăm să fim obiectivi.

Este o muncă de gândire care stă la baza înțelegerii copilului, dar și a celorlalți.

Cuvinte cheie ale observării putem considera următoarele :

Complexitate – observarea este un proces complex pentru că trebuie să lăși propriile convingeri și prejudecăți de o parte, privind lucrurile ca pentru prima oară în viață.

Miscare – observarea este un proces pe parcursul căruia trebuie să constientizăm propriile mișcări, încercând să le inhibăm pentru a putea observa mișcarea din jurul nostru. E necesar să ne punem în mișcare gândirea. Ca să poți să observi e important să poți să faci liniște în interiorul tău.

Legătura – observarea este un proces pe parcursul căruia se creează o legătură puternică căci renunțăm la noi pentru un moment, pentru a-i înțelege pe ceilalți, și înțelegându-i le putem

oferi ceea ce au nevoie in dezvoltarea lor. Putem crea conexiuni, putem pune in legatura copilul din teorie cu cel din realitate, astfel acesta din urma va transforma reprezentarea noastra si o va imbogati. Observarea hraneste intelegerea noastra despre copil.

Smerenie – observarea este un proces in cadrul caruia daca pasim cu sentimentul ca intelegem si stim totul nu vom reusi sa vedem nimic care sa ne ajute in munca noastra cu copilul sau care sa aduca un suport acestuia in drumul sau de formare a viitorului adult. Astfel trebuie sa a pășim, pastrand in minte ca nu putem intelege totul.

Creativitate – observarea este un proces prin care adultul reuseste sa gaseasca noi modalitati si cai de a oferi copilului un real suport.

Timp – observarea este un proces in care pentru a ni se revela lucruri minunate, lucruri care ne vor ajuta sa inaintam pe drumul evolutiei noastre trebuie sa avem rabdare : cu copiii nostri, cu noi, cu cei din jur.

Din pacate traим intr-o societate in care lucrurile se desfasoara cu o viteza uluitoare si in care rabdarea de cele mai multe ori este confundata cu pierderea de timp. Dar nu întotdeauna rezultatele imediate sunt cele mai bune sau cele care in timp nu vor lasa urme....

Luati-va timp sa va observati copiii, dar si oamenii ce va stau alaturi si veti vedea ce lucruri minunate stiu sa faca fara ca noi sa intervenim in fiecare secunda in baza prejudecațiilor noastre.

Normalizarea

Este un proces care se dezvolta incet, dar sigur, iar din aceasta cauza uneori nu este observat. Totul incepe cu munca liber aleasa, munca ce conduce copilul spre dobandirea concentrarii, a independentei si autonomiei personale. Astfel mediul creat in jurul copilului trebuie sa ofere oportunitati de munca cu scop, de repetitie, dar mai ales perioade lungi de lucru neintrerupt de diverse rutine sau reguli considerate de maxima importanta de catre adult. Prin observarea copilului vom putea intelege ceea ce este important pentru acesta in propria sa munca de construire a viitorului adult.

Mediul pregatit

Pregatirea mediului este ceea ce constituie amenajarea unui loc de viata care sa vina in intampinarea nevoilor copilului. Consta in mediul material si persoanele care il locuiesc. **Mediul pregatit pentru copil trebuie sa includa : ordine si realitate, frumusetate si simplitate.**

Pentru a permite copilului sa devina sufletul umanitatii, e nevoie sa fie indeplinite doua conditii:

1. Amenajarea unui mediu de asa natura incat copilul sa actioneze liber
2. Sa pornim de la ideea ca acesta (copilul) nu se dezvoltă la intamplare ci ca este impins de un impuls interior. El posedă nevoia de a actiona. Acest impuls este primul demers catre adaptarea la mediul inconjurator. Daca mediul nu este adaptat la nevoile copilului, acest impuls nu se manifesta. Copilul va opune rezistenta si astfel vor aparea deviatii de comportament.

Pedagogia Montessori are trei componente de baza si acestea sunt : mediul pregatit, adultul pregatit si ajutorul oferit dezvoltării copilului prin materiale sau alte obiecte.

Decalog de Maria Montessori

- Nu atingeti niciodata un copil fara sa fiti invitat de el (intr-o forma sau alta).
- Nu vorbiti niciodata de rau un copil, fie in prezenta, fie in absenta lui.
- Concentrati-va pe intarirea si ajutorul dat copilului in dezvoltarea a ceea ce e bun in el, asa incat prezenta lui sa lase loc din ce in ce mai putin la ce e rau. Cu alte cuvinte, concentrati-va pe lucrurile pozitive si nu pe cele care, noua adultilor, ni se par negative.
- Fiti activi in modul de pregatire a mediului in care este copilul. Acordati o grija meticuloasa si constanta mediului. Ajutati copilul sa construiasca o relatie pozitiva, constructiva cu mediul. Aratati si explicati copilului componentele mediului, locul lor si care este sensul/scopul corect al acestora.
- Intotdeauna fiti gata sa raspundeti atunci cand va cheama un copil, cand are nevoie de ajutorul vostru. Intotdeauna ascultati-l cu mare atentie si raspundeti-i cu dragoste.
- Respectati copilul care face o greseala si lasati-l sa o repare singur ! Totusi, opriti-l ferm si imediat daca foloseste in mod necorespunzator ceva din mediu care ar putea sa il raneasca pe el sau sa ii deranjeze pe cei din jur.
- Respectati copilul care se odihneste sau care ii priveste/observa pe ceilalti lucrând sau care se gandeste la ce a facut sau va face. Nu il intrerupeti, nu il strigati, nu il atrageti spre alte activitati.
- Ajutati copilul care este in cautarea unei activitati si nu o poate gasi singur.
- Nu insistati sa ii prezentati ceva in mod repetat, ceva care pana atunci a fost refuzat de copil, pentru a-l ajuta sa dobandeasca ceva necucerit inca si sa-si depaseasca imperfectiunile. Faceti acest lucru, animand cu dragoste mediul, cu retinere/distanta fata de copil si cu liniste, cuvinte dulci si prezenta dragastoasa. Faceti-va simtita prezenta si disponibilitatea dumneavoastra fata de copilul care inca mai cauta si se ascunde de copilul pe care l-a descoperit in el.
- Intotdeauna tratati copilul cu cele mai bune maniere si oferiti-i tot ce aveti mai bun in dumneavoastra si la dispozitia dumneavoastra.

Structura mediului la grupa

Viata practica

Dr. Montessori a structurat exercitiile la clasa astfel incat copilul sa-si satisfaca nevoia de activitate cu scop. Si aici ne referim la "exercitiile de viata practica." Acestea includ activitatile din viata de zi cu zi pe care adultii le fac pentru a mentine mediul in care traiesc, dar si pentru a promova relatiile umane de coeziune. Acest aspect al sistemului Montessori luat din viata de zi cu zi este conceput pentru a permite copilului sa se construiasca pe sine, sa-si dezvolte abilitati care vor conduce la o mai mare independenta si auto-control.

Aceste activitati ofera copilului posibilitatea de a se implica in sarcini asociate cu lumea reala, legate de casa, gradina si ingrijire personala. Activitatile permit copilului sa-si dezvolte concentrarea si atentia la detalii. Abilitatile motorii fine sunt perfectionate pe masura ce copilul capata un sentiment de satisfactie, care vine din finalizarea cu succes a unei sarcini date. Ei experimenteaza o bucurie profunda atunci cand au de a face cu ingrijirea personala, a altora si a mediului inconjurator.

Exista patru grupuri distincte de exercitii de viata practica:

- Ingrijirea personala. Copiii invata sa se spele singuri pe maini, sa-si incheie nasturii, sa-si traga fermoarul, sa-si prinda parul, sa se pieptene, dar si alte abilitati de igiena personala. La inceput copiii trebuie sa aiba grija de ei insisi si apoi sa ajunga sa aiba grija si de mediul inconjurator. Rolul nostru este de a-i ghida pe copii pe drumul lor inspre castigarea independentei si a

autonomiei.

- Ingrijirea mediului inconjurator. Prin aceste activitati, copiii isi asuma responsabilitatea pentru spatiul pe care il folosesc si de care se bucura. Sala de clasa Montessori este pastrata curata si ordonata, iar copiii sunt, in mare parte, responsabili pentru intretinerea acesteia. Ei sunt incantati sa stearga mesele si scaunele, sa mature podeaua, sa stearga praful de pe rafturi, sa aiba grija de plante si animale. In plus, fiecare copil este responsabil pentru punerea la loc pe raft a materialelor pe care le-a folosit, dupa terminarea activitatii.
- Gratie si curtoazie. Prin activitatile desfasurate in clasa si prin modelarea de catre educator, copiii isi dezvolta abilitatile necesare pentru conversatie, rezolvarea conflictelor, folosirea formulelor de politete. Prin participarea la activitati de gratie si curtoazie, copiii invata sa interactioneze in mod pozitiv si sa-si rezolve problemele, sa dobandeasca abilitati de a se descurca in diferite situatii.
- Concentrare si coordonare. Exerciitiile de viata practica sunt printre primele prezentate. Aceste exercitii preliminare includ actiunile de manevrare a lingurii sau de turnare a unor lichide, folosind instrumentele necesare, sticle care se pot deschide si inchide, precum si actiuni de pliere si de potrivire. Aceste prezentari ajuta copilul sa isi dezvolte abilitatile sale motorii fine si de baza, precum si sa-si dezvolte concentrarea. In plus, exista grupuri de exercitii care implica analiza si controlul miscarii cu scopul de a facilita coordonarea. Exista deasemenea in mediu exercitii care sunt, in esenta, concepute in acest scop, cum ar fi mersul pe o linie trasata (elipsa) si jocul linistii.

Exercitiile senzoriale

Maria Montessori impartasea convingerea ca nu exista nimic in minte care sa nu fi fost mai intai experimentat cu ajutorul simturilor. Materialele din aria senzoriala sunt concepute pentru a ajuta copiii sa-si rafineze simturile prin izolarea anumitor calitati, cum ar fi dimensiunea, forma, compozitia, culoarea, aroma, mirosul, textura si greutatea. Fiecare material din aceasta arie este autodidact (contine controlul erorii – copilul nu are nevoie de adult ca sa inteleaga ca a gresit) si permite copilului sa lucreze in ritmul sau propriu, cu intreruperi minime din partea educatorului. Copiii se bucura de lucru cu aceste materiale in mod repetat, si de multe ori dezvolta propriile lor variatii/extensii asupra prezentarii standard.

Limbajul

Limbajul este o parte integranta a intregului curriculum prescolar Montessori. Povestile, cantecele, poeziile, impreuna cu conversatiile purtate cu adultii si colegii ajuta copii sa-si imbogateasca vocabularul si sa-si dezvolte abilitatile lingvistice orale. Limbajul scris este predat printr-o serie progresiva specifica de prezentari pe care copiii le invata prin intermediul simturilor - copiii invata literele si sunetele prin intermediul vazului, auzului, atingerii si prin folosirea lor in mediul de clasa amenajat din punct de vedere lingvistic. Copiii invata mai intai sunetul fonetic al fiecarei litere. Folosind materiale atractive, copiii evolueaza prin clasificarea obiectelor bazate pe sunetele lor si apoi incep punerea acestor sunete impreuna pentru a crea cuvinte. Odata ce au invatat sa creeze propriile lor cuvinte, lectura devine mult mai usoara. Copiii lucreaza cu materiale din ce in ce mai provocatoare. Pe masura ce progreseaza cu citirea lor, accentul se indreapta spre intelegere si gramatica. Odata cu dezvoltarea limbajului, copiii dezvoltă o capacitate mai mare de a-si organiza gandurile si de a se exprima.

Matematica

Materialele din aria matematica sunt concepute pentru dezvoltarea unei intelegeri concrete a conceptelor matematice abstracte. Acestea ajuta copilul sa progreseze secvential de la comparatiile de baza ale diferitelor cantitati si simbolurile lor numerice, pana la adunarea si scaderea numerelor si mai departe, la combinarea numerelor, inmultire, impartire si fractii.

Stiinta

Obiectivul stiintei in clasa Montessori este de a dezvolta simtul natural al curiozitatii fiecarui copil si de a-i invita sa gaseasca raspunsuri la cateva dintre "De ce"-urile lor. Sala de clasa contine multe materiale cu ajutorul carora ei pot explora diverse aspecte ale stiintei.

Geografie si studii culturale

Maria Montessori a crezut ca este important sa se studieze ceea ce toti oamenii au in comun pentru a insufla copilului un sentiment mai puternic de apartenenta la univers. Prin studierea similaritatilor si diferentelor dintre oamenii de pe tot globul, ne dezvoltam un sentiment de legatura cu toate fiintele umane. Copiii din clasa Montessori incep prin a privi lumea ca un intreg. Li se face cunostinta intai cu notiunile despre aer, pamant, apa si continente. Apoi ei incep studiul regiunilor, culturii si geografiei Romaniei si a tuturor continentelor. Jocuri colorate de puzzle ii ajuta sa exploreze practic geografia lumii. Cutii ce contin diverse obiecte de pe fiecare continent le arata copiilor o legatura concreta cu popoarele altor tari.

Materiale digitale Montessori

Prin materialele puse la dispozitie in acest site ne propunem sa oferim cat mai multor persoane interesate de pedagogia Montessori, suport si principii de baza ce pot fi folosite atat la grupa cat si acasa cu copiii.

Cărti

Editura Maria Montessori

În cadrul site-ului Maria Montessori Materiale Digitale puteți găsi cărțile Editurii Maria Montessori. Acestea vă vor ajuta spre o mai bună înțelegere a pedagogiei Montessori și nu numai.

Pedagogia Montessori are o istorie lungă în țara noastră.... A început pe la 1930 cu oameni care au fost formați de însăși Maria Montessori și care au crezut în această filozofie și au făcut eforturi ca să aducă lucruri bune sistemului educațional din România.

Lucrurile nu s-au oprit aici: au fost cărți traduse în limba română („Copilul ființă divină, dar neînțeleasă” – 1936, “Descoperirea copilului” - 1977), înființate grupe Montessori înainte de 1945....

Nu știm în ce măsură sunt cunoscute aceste lucruri, însă Editura Maria Montessori și-a propus să continue această istorie. De ce? Pentru că „Adevăratul scop al educației este să pregătească orientarea generațiilor viitoare, care vor progresa către un plan nou. Umanitatea nu este conștientă de acest lucru. Opiniile și orientarea noastră încă sunt îndreptate către trecut. Nu avem o conștiință clară asupra prezentului, care reprezintă începutul viitorului. Putem ajuta omul doar dacă ajutăm copilul să fie mai bine adaptat la o civilizație viitoare.” – Lecturi 1946 Londra – Maria Montessori

De la 1908 (deschiderea primei grupe Casa dei Bambini 3-6 ani) și până în prezent, filozofia Montessori a fost integrată și aplicată în diverse colțuri ale lumii. Peste tot există oameni cu experiență mai lungă sau mai scurtă și care prin scrierile lor și-au adus aportul la răspândirea principiilor Montessori-ene: formatori Montessori, pedagogi Montessori, elevi Montessori, părinți Montessori, etc

Editura Maria Montessori își dorește să răspândească aceste principii prin traduceri ale scrierilor din toată lumea și să publice noi scrieri ce vor să vină în sprijinul părinților, pedagogilor, copiilor și tuturor celor interesați de acest vast domeniu: educația.

Pentru a afla mai multe detalii despre proiectele Editurii Maria Montessori sau pentru descrierea cărților pe care le puteți cumpăra și din site-ul nostru puteți accesa linkurile de mai jos:

<https://www.facebook.com/Editura-Maria-Montessori-242747106478919/>

<https://montessori-iasi.ro/editura-maria-montessori/>

Glosar Montessori

Glosar de termeni Montessori

Orice știință are un vocabular și terminologie proprii iar metoda Montessori nu face excepție. Montesorienii folosesc un set specific de termeni de bază concisi, fiecare dintre ei reprezentând lumea copilului evocată de Maria Montessori. Limbajul Montessorian este ca o parolă ce oferă posibilitatea celui care o transmite și o primește să decodeze imediat mesajul transmis. Glosarul reprezintă lista alfabetică de termeni și expresii tehnice.

Glosarul de Termeni Montessori de mai jos se referă la teoria și practica pentru grupa de vârstă 3 - 6 ani. A fost întocmit de Annette Haines la solicitarea lui Molly O'Shaughnessy, ca anexă la conferința susținută de cea din urmă pentru Cursul de Perfecționare de la Tampa, Florida, din februarie 2001. Annette este Director de Training la Montessori Training Center din St. Louis iar Molly este Director de Training la Montessori Training Center din Minnesota. La Cursul de Perfecționare din 2001 au fost prezentate și fotografiile care ilustrează Glosarul, iar o parte dintre aceste fotografii sunt prezentate mai jos. Cei interesați vor găsi o selecție a acestora și în Communications 2/3, 2001 împreună cu conferința susținută de Molly "Introducere la Cursul de Perfecționare".

Adaptare

Corelată cu idea minții absorbante (Haines, 1993), această calitate constituie o capacitate specială a copilului, care se poate numi capacitate de adaptare. Aceasta reprezintă procesul prin care copilul folosește mediul în care se află pentru propria dezvoltare și devenind astfel astfel parte a mediului. Copilul absoarbe cultura unui loc și timp anume, asimilând în totalitate spiritul, obiceiurile, ambițiile/aspirațiile și atitudinile unei societăți, prin simpla viețuire în acea societate.

Analiza mișcării

O tehnică folosită de profesorii Montessori. Atunci când arată unui copil o acțiune complexă, adultul o împarte în elemente succesive distincte accentuând fiecare mișcare în parte, printr-o execuție lentă și exactă. Astfel, această acțiune devine o succesiune de mișcări simple, care mărește șansele de reușită ale copilului când „i se oferă acestuia libertatea de a le folosi”. (Montessori , 1966, p. 108)

Casa Copiilor

Denumirea în limba română pentru "Casa dei Bambini" (italiană). Un mediu pregătit pentru copiii cu vârste între 3 și 6 ani în care aceștia trăiesc și se dezvoltă. Un spațiu care oferă siguranță și în care există toate elementele necesare pentru o dezvoltare umană optimă.

Ciclu de activitate

Atunci când copiii mici fac o activitate care-i interesează, o vor repeta de nenumărate ori, aparent fără un motiv, și se vor opri brusc, numai atunci când nevoia interioară care i-a împins spre acea activitate va fi satisfăcută. Pentru a oferi posibilitatea desfășurării unor cicluri de activitate îndelungate și cu un grad mare de concentrare, metoda Montessori susține necesitatea unei perioade de lucru neîntrerupte de 3 ore.

Ciclu de lucru de 3 ore

Observând ani de-a rândul copii din toată lumea, Maria Montessori a înțeles că atunci când sunt lăsați liberi, aceștia au un ciclu de activitate distinct, care este atât de previzibil încât poate fi chiar schematizat. Acest ciclu, cu 2 valori maxime și o valoare minimă a concentrării atenției, are o durată de aproximativ 3 ore. În școlile Montessori, copiilor li se oferă 3 ore de activitate independentă, liber aleasă, neîntreruptă și fără un program dinainte stabilit, perioadă în care aceștia se concentrează și repetă până la împlinire.

Clasificare

Sortare, separare sau distribuire de obiecte în funcție de caracteristici comune. Copilul face activități de clasificare deoarece acest proces este esențial pentru dezvoltarea intelectului. Clasa Montessori oferă multiple posibilități de clasificare.

Concentrare

Recunoscând faptul că "cu cât te dedici mai mult unui subiect, cu atât ajungi să-l stăpânești mai bine", marele psiholog american William James spunea că "un sistem de educație care va dezvolta această calitate va fi un sistem de educație prin excelență". (1892/1985, p. 95). Maria Montessori, care cunoștea teoria lui James, a pus în practică acest lucru.

Ea considera că dacă condițiile (de lucru) pot fi pregătite cu "obiecte ce corespund tendințelor

formative" (1949/1967, p. 169), atunci energia și interesul copilului se vor concentra asupra acelui aspect al mediului înconjurător care corespunde nevoii sale de dezvoltare.

Controlul erorii

Modul prin care activitățile Montessori oferă copilului posibilitatea imediată de verificare a rezultatului muncii sale și de evaluare a propriului progres. Acest lucru transferă controlul în mâinile celui care învață, ajutându-l pe copil să-și protejeze respectul de sine și auto-motivarea. Controlul erorii reprezintă un aspect esențial în auto-educare

Coordonarea mișcărilor

Coordonarea mișcărilor reprezintă una din realizările majore ale copilăriei timpurii. În această perioadă, ghidat de nevoile sale interioare și prin efort propriu, copilul își dezvoltă coordonarea musculară și atinge grade tot mai înalte de independență funcțională. Datorită acestor nevoi de dezvoltare, copiii sunt atrași de activități ce implică mișcare, exactitate și precizie.

Creativitate/Imaginație

Imaginația implică formarea unui concept mental a ceva ce nu este prezent ca atare în experiența senzorială. Creativitatea reprezintă un produs al imaginației și rezultă din recombinarea mentală a ideilor imaginate în modalități noi și inventive. Ambele depind de reprezentările mentale formate prin experiența senzorială.

De la concret la abstract

O abordare progresivă logică și corespunzătoare nivelului de dezvoltare a copilului. Mai întâi copilul lucrează cu materiale concrete care conțin o idee abstractă (ex. dimensiunea sau culoarea). În urma experienței senzoriale cu materialele, copilul își însușește conceptele pe care acestea le transmit și treptat devine capabil să opereze cu ele în abstract. Numai pe măsură ce copilul se dezvoltă poate înțelege aceeași idee în formă simbolică.

De la simplu la complex

Acesta este un principiu folosit pentru succesiunea de prezentări dintr-o clasă Montessori. Mai

întâi, copilului i se prezintă un concept sau o idee în forma cea mai simplă. Pe măsură ce copiii fac progrese și pot face conexiuni de o complexitate mai mare, vor fi capabili, în cele din urmă, să înțeleagă informații care combină mai multe concepte.

Deviații

Comportamente adesea întâlnite la copii, rezultate în urma unor obstacole apărute în dezvoltarea lor normală. Deviațiile dispar în momentul în care copilul începe să se concentreze asupra unei activități pe care a ales-o liber.

Dezvoltarea voinței

Voința sau capacitatea de a alege în mod conștient o anumită activitate evoluează treptat în decursul primei perioade de viață și se întărește prin exercițiu. Clasa Montessori oferă copilului oportunități de alegeri zilnice, mici dar numeroase, sprijinind astfel dezvoltarea voinței și auto-controlului.

Disciplina interioară

Cu alte cuvinte, este vorba de auto-disciplină. Disciplina într-o clasă Montessori care funcționează corect nu este rezultatul controlului exercitat de profesori sau al recompenselor și pedepselor. Ea vine din interiorul fiecărui copil care devine capabil să-și controleze conduita și să facă alegeri pozitive în privința propriilor acțiuni. Auto-disciplina este în strânsă legătură cu dezvoltarea voinței.

Efort maxim

În mod natural copiilor le plac activitățile dificile care să le solicite abilitățile și să le dea sentimentul creșterii propriilor puteri. Radiază atunci când fac un efort maxim. De exemplu, un copil firav va încerca din răsuperi să ducă o tavă mare cu pahare pline de suc sau să împingă o roabă grea. Dacă vor fi lăsați să-și imagineze o problemă, copiii de școală preferă mai degrabă să se chinuiască cu o ecuație grea $(1 + 2 + 3 + 4... + 10)^2$, decât să repete adunări $3+5 = \dots$ și $6+2 \dots$

Embrion psihic

Primii trei ani din viață reprezintă o perioadă de creație mentală, tot așa cum cele 9 luni de

viață intrauterină reprezintă o perioadă de creație fizică. Creierul este în așteptarea experiențelor exterioare pentru a împlini și îmbogăți moștenirea genetică. Deoarece după naștere se produce o dezvoltare mentală semnificativă, Montessori a denumit copilul în primii doi ani de viață embrion psihic.

Exerciții de viață practică

Unul din cele patru domenii de activitate din mediul pregătit al clasei Montessori. Exercițiile de viață practică reproduc simple activități casnice de zi cu zi: măturatul, ștergerea prafului, spălatul vaselor, etc. Aceste activități cu scop precis au menirea de a-l ajuta pe copil să se adapteze noii comunități, să învețe să se auto-controleze, și să înceapă să se simtă membru activ al unui grup social. Pe măsură ce lucrează cu mâinile, intelectul său se dezvoltă iar personalitatea sa se armonizează, deoarece corpul și mintea îi funcționează ca un tot unitar.

Explozii de învățare

Dezvoltarea omului este adesea departe de a fi lentă și constantă; achizițiile devin vizibile dintr-o dată, în mod neașteptat, cu efect exploziv. Asemenea explozii de învățare reprezintă manifestarea bruscă în exterior a unui lung proces de dezvoltare interioară. De exemplu, explozia vorbirii în jurul vârstei de 2 ani reprezintă rezultatul multor luni de pregătire interioară și dezvoltare mentală.

Falsa oboseală

Unul din fenomenele observate în Casa Copiilor din toată lumea este faptul că, în jur de ora 10:00 dimineața, copiii par să nu mai fie interesați de ceea ce fac, devin dezordonați și nivelul de zgomot din clasă crește. Copiii par să fie oboșiți. Totuși, dacă educatoarea înțelege că este, pur și simplu, vorba de o falsă oboseală, copiii vor continua să lucreze și vor lucra chiar mai bine decât înainte.

Grație și curtoazie

Unul din aspectele vieții practice. Scurte lecții care ilustrează un comportament social pozitiv care îl vor ajuta pe copil să se adapteze vieții de grup și îi vor oferi cunoștințe legate de comportamentul acceptabil în societate - informații practice folositoare atât la școală cât și în afara ei.

Independența

Faptul de a nu depinde de altul - "cu diverse înțelesuri"(OED, p. 836). Momentele cheie din dezvoltarea normală cum ar fi înțărcarea, mersul, vorbitul, etc., pot fi considera o serie de evenimente care dau posibilitatea copilului să dobândească progresiv individualitate, autonomie și auto-reglare. Pe parcursul celor patru planuri de dezvoltare, copilul și tânărul adult încearcă permanent să devină mai independent. Este ca și cum copilul ar spune Ajutați-mă să mă ajut singur.

Izolarea unei dificultăți

Înainte de o prezentare, profesorul Montessori analizează activitatea pe care intenționează să o arate copilului. Procedurile sau mișcărilor care pot prezenta dificultăți sunt izolate și predate separat. De exemplu, apucarea foarfecelui și realizarea tăieturilor foarte scurte cu o singură mișcare sunt introduse înaintea tăierii pe linie curbă sau în zig-zag; împăturirea șervetelor este prezentată înainte de spălarea mesei, care implică împăturirea. O activitate nu trebuie să fie nici prea solicitantă și astfel să devină aproape imposibilă, dar nici prea ușoară încât să fie plictisitoare.

Îmbogățirea vocabularului

Vocabularul copilului mic se îmbogățește exponențial între 3 - 6 ani. Pentru a satisface această foame naturală pentru cuvinte, este introdus vocabularul pentru biologie, geometrie, geografie, și așa mai departe, precum și cuvinte legate de însușirile materialului senzorial. Mentea absorbantă a copilului înmagazinează toate aceste cuvinte noi „în mod rapid și cu o inteligență aparte” (Montessori, 1946,p.10).

Jocul sunetelor

Mulți copii cunosc alfabetul dar nu au analizat sunetele din care sunt formate cuvintele și nici nu-și dau seama că un cuvânt este compus din sunete diferite (conștientizarea fonemelor). De la vârsta de 2 ani (din momentul în care copilul vorbește fluent) jocurile cu sunete îi fac să își dea seama de existența sunetelor în cuvinte. De exemplu : « Eu vad un obiect al cărui nume începe cu sunetul ..... ». Este pronunțat sunetul literei și nu numele literei.

Materiale senzoriale

Aceste materiale au fost create pentru a-l ajuta pe copilul mic în procesul de formare și organizare a propriei inteligențe. Fiecare material, având la bază considerente științifice, izolează o calitate existentă în lume, ca de exemplu, culoarea, dimensiunea, forma, etc., iar această izolare va focaliza atenția copilului asupra unei singure calități. Prin folosirea repetată a materialelor senzoriale copilul începe să-și formeze idei clare și abstractizări. Ceea ce nu poate fi explicat doar prin cuvinte este învățat de către copil prin experiența oferită de activitatea cu materialele senzoriale.

Mediu pregătit

Clasa Montessori reprezintă un mediu pregătit de către adult pentru copii. Acesta conține toate lucrurile esențiale pentru o dezvoltare optimă. Caracteristicile mediului pregătit sunt ordinea, frumusețea, simplitatea și existența elementelor reale. Totul este adaptat la dimensiunile copilului astfel încât să fie încurajată independența acestuia. Un adult calificat și un grup de copii suficient de mare, de vârste diferite, reprezintă elementele vitale ale mediului pregătit.

Mintea absorbantă

Mintea care poate absorbi cunoștințe rapid și fără efort. Maria Montessori susține că un copil are mintea absorbantă, de la naștere până la 6 ani.

Mintea matematică

Toți copiii se nasc cu o minte matematică, adică au o înclinație spre a învăța lucruri care să le sporească capacitatea de a fi exacti și ordonați, de a observa, de a compara și de a clasifica. Oamenii au tendința naturală de a calcula, de a măsura, de a raționa, de a abstractiza, de a imagina și de a crea. Această parte vitală a inteligenței trebuie ajutată și direcționată pentru a se dezvolta și pentru a funcționa. Dacă matematica nu face parte din experiența copilului mic, subconștientul său nu o va accepta mai târziu.

Munca

Perioada copilăriei este îndelungată astfel încât copiii pot învăța și experimenta într-un mediu liber, fără presiune din partea adultului. Majoritatea specialiștilor în științe sociale numesc

această activitate a copilului joc (ex. Vezi Groos, 1901), deși Montessori prefera să denumească această activitate munca din copilăriei. Fără îndoială, copiii sunt serioși atunci când se implică în acele jocuri care presupun satisfacerea nevoilor lor de dezvoltare și în măsura în care li se oferă timp și libertate, vor alege activități cu scop precis, nu frivole și nerealiste.

Normalizare

Atunci când copilul mic are în mod repetat posibilitatea de a atinge perioade de concentrare spontană asupra unei activități pe care a ales-o singur, el va începe să prezinte caracteristicile unei dezvoltări normale. Copilul este pasionat de muncă, ancorat în realitate, iubitor de liniște și de lucru individual. Copiii normalizați sunt mai fericiți: entuziaști, generoși și doritori să-i ajute pe ceilalți. Ei își aleg activitățile în mod constructiv, iar felul în care lucrează reflectă nivelul lor de dezvoltare.

Obediență

Obediența este un act de voință și se dezvoltă treptat, apărând " în mod neașteptat la capătul unui lung proces de maturizare".(Montessori, 1967, p.257). În decursul acestui proces copiii mici ascultă uneori, dar nu întotdeauna. Pe măsură ce voința li se dezvoltă prin exercitarea liberei alegeri, copiii încep să aibă acea auto-disciplină sau auto-control necesare ascultării.

Perioade senzitive

Copiii manifestă perioade tranzitorii irepetabile de sensibilitate și sunt intrinsec motivați sau atrași de o anumită activitate, datorită unei sensibilități specifice. Un copil care se află într-o perioadă senzitivă prezintă o concentrare spontană atunci când face o activitate care corespunde acelei sensibilități. De exemplu, copilul care se află într-o perioadă senzitivă pentru ordine, este atras de activități ce implică ordonarea. Se va observa că va alege asemenea activități și se va concentra asupra lor, uneori repetând fără nici un fel de îndemn sau recompensă exterioară.

Pregătire indirectă

Pregătirea indirectă reprezintă modalitatea naturală a copilului de a absorbi impresii din mediu pentru dezvoltarea inteligenței. În fiecare acțiune există un interes conștient. Prin intermediul acestui interes se realizează pregătirea minții pentru ceva din viitor. De pildă, un copil interesat să lucreze cu triunghiuri de diferite mărimi, fără să-și dea seama, va fi mai pregătit să înțeleagă

geometria mai târziu. Scopul profund al multor activități Montessori este proiectat în viitor.

Prețuirea limbajului

Din primele zile în clasa Montessori, li se dă copiilor posibilitatea să asculte istorisiri adevărate povestite deosebit de atractiv, despre subiecte cunoscute. Cântecele, poeziile fac parte din viața de fiecare zi a clasei. Profesorul exemplifică arta conversației și îi ascultă respectuos pe micii interlocutori. Admirarea unor cărți frumoase cu imagini atrăgătoare și reale constituie, de asemenea, un aspect/o parte al prețuirii limbajului.

Prezentare

Adultul pregătit din mediul Montessori nu predă în sensul tradițional al cuvântului. Acesta îi arată copilului cum să lucreze cu diverse materiale, după care îl lasă să exploreze și să experimenteze liber. Această acțiune poartă numele de prezentare. Pentru a fi eficientă, prezentarea trebuie făcută secvențial, cu mișcări exacte și lente, folosind un minim de cuvinte.

Prezentare indirectă

Datorită minții absorbante a copilului, fiecare acțiune sau eveniment poate fi privit ca o lecție. Copiii pot învăța prin observarea altor copii care lucrează sau prin ascultarea unei lecții prezentate altui copil. În același mod, copiii absorb imediat modele de comportament și limbajul folosite în familie, ale copiilor cu care se joacă și chiar de la TV.

Puncte de interes

Montessori a realizat că dacă un copil petrece prea mult timp în fața unei activități dificile și nu reușește să stăpânească detaliile, își pierde interesul pentru activitatea respectivă. Maria Montessori a sugerat ca în cursul fiecărei activități să fie introduse puncte de interes deoarece acestea îl ghidează pe copil spre scopul urmărit și stimulează repetiția și interesul prin oferirea unui rezultat imediat sau ceea ce Montessori a numit controlul erorii. Activitatea copilului se îmbunătățește prin încercare și greșală, iar punctele de interes marchează drumul către succes.

Repetiția

Activitatea copilului mic este total diferită de cea a adultului. Atunci când lucrează, adultul își

propune să atingă un scop și se oprește atunci când acest scop a fost atins. Pe de altă parte, copilul nu își propune atingerea unui scop exterior, atunci când lucrează, ci un scop interior. Astfel, copilul va repeta o activitate până ce acest scop interior este atins. Nevoia inconștientă de a repeta îl ajută pe copil să-și coordoneze mișcările sau să deprindă o anumită abilitate.

Tendențe umane

O caracteristică principală a filosofiei Montessori o reprezintă faptul că ființele umane prezintă unele predispoziții universale care transcend vârsta, barierele culturale și rasiale și care există de la apariția omului pe pământ și probabil evoluează în timp. "Montessori subliniază nevoia de a satisface aceste trăsături speciale care, de-a lungul istoriei, s-au dovedit a fi porniri naturale ale omului". (Mario Montessori, 1966, p. 21)

Socializarea

„Procesul prin care o persoană dobândește cunoștințele și capacitățile necesare pentru a putea participa ca membru activ într-un grup social care are o ordine socială dată” (Osterkorn, 1980, p. 12) „Acumularea optimă a cunoștințelor sociale apare în grupuri de copiii cu vârste diferite” (Hellbrügge. 1979, p.14).

Vârste mixte (3-6, 6-9, 9-12)

Una dintre caracteristicile metodei Montessori este faptul că în aceeași clasă lucrează împreună copii de vârste diferite. Gruparea pe vârstă se bazează pe apartenența la același plan de dezvoltare. Copiii între 3 - 6 ani sunt împreună în aceeași clasă de ciclu preșcolar, cei între 6 - 9 ani urmează ciclul primar I, iar cei între 9 - 12 ani urmează ciclul primar II. Deoarece lucrul este individual, copiii progresaază în ritm propriu; între vârste există mai degrabă cooperare decât competiție.

Sursa site-ul Asociației Montessori Internationale (AMI)

<https://montessori-ami.org/resource-library/facts/glossary-montessori-terms>